

CENTRE OF
MIGRATION
RESEARCH

Imigranci na polskim rynku pracy – efekty regionalne i sektorowe

Agata Górny i Paweł Kaczmarczyk
Ośrodek Badań nad Migracjami UW

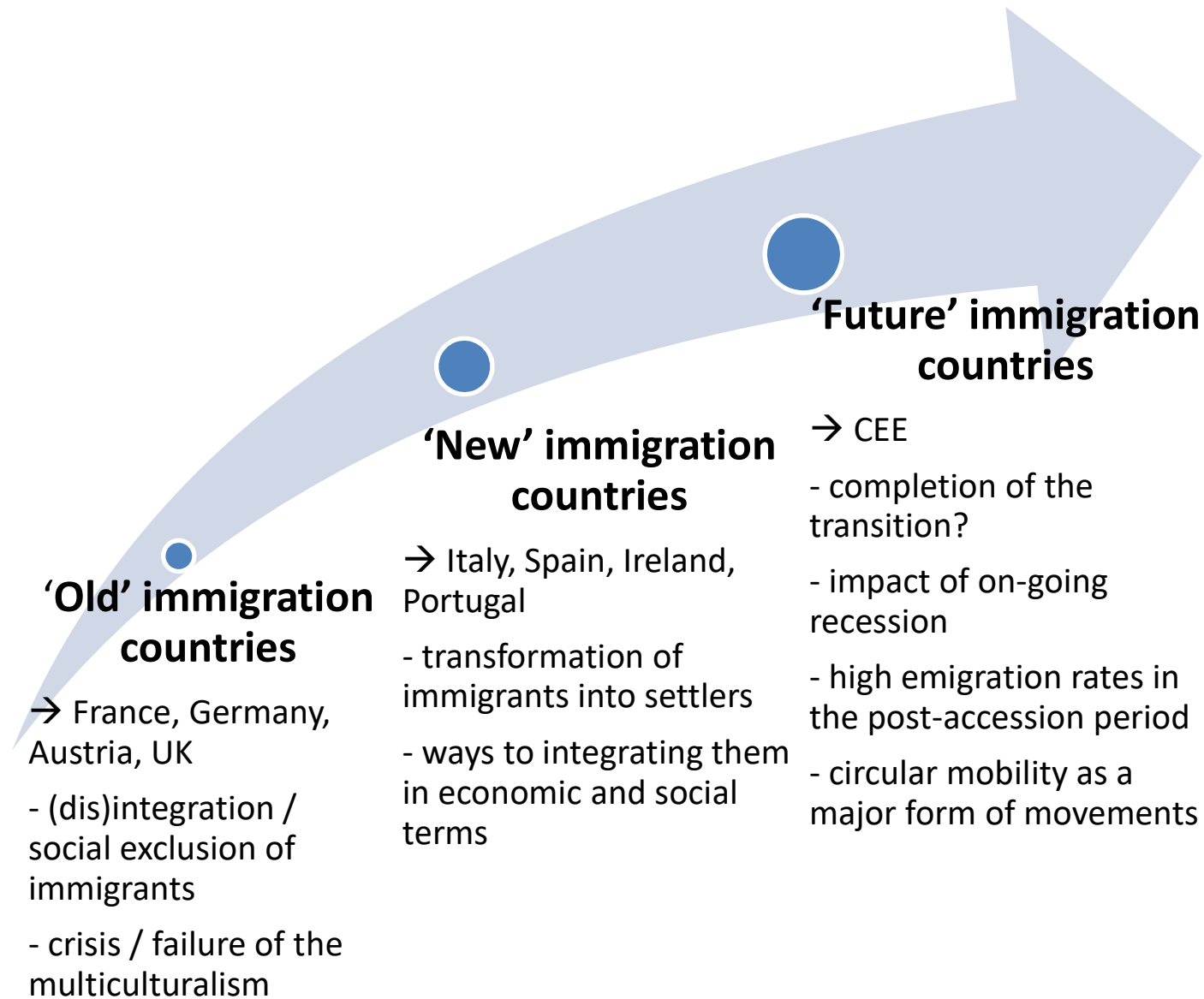
Seminarium EUROREG

25 stycznia 2018

Wprowadzenie do dyskusji - struktura

- ☐ Koncepcja cyklu migracyjnego a migracje z/do Polski
- ☐ Imigracja do Polski: przeszłość i teraźniejszość
- ☐ Imigracja a polski rynek pracy: wymiar regionalny i sektorowy
- ☐ Rolnictwo: przypadek szczególny?
- ☐ Co z tego wynika: wyzwania dla rozwoju regionalnego i polityk publicznych oraz agenda badawcza

Wprowadzenie – koncepcja cyklu/przejęcia migracyjnego

CENTRE OF
MIGRATION
RESEARCH

before
1975...

around 1980 /
1990

2020
(?)

time

Komentarz: koncepcja przejścia migracyjnego

❑ Początki: Zelinsky (1971), Skeldon (1990,1997) → związki między różnymi formami migracji (wewnętrzne, międzynarodowe, czasowe, osiedleńcze) i **procesami demograficznymi**

❑ **Proces przekształcania w obszar imigracji netto:**

❑ Chesnais (1992), Okólski (2012): przejście demograficzne (FDT) i cykl migracyjny → **demographic pressure / demographic insufficiency jako główne czynniki napędzające procesy migracyjne** (de Kaa 1999 – SDT); *from trickle to mass migration* - Hatton i Williamson (2008)

❑ Fields (1994): wzorce rozwoju ekonomicznego, w szczególności rozwój bazujący na sektorach eksportowych i zmiany na rynku pracy → rola zinstytucjonalizowanej **rekrutacji**

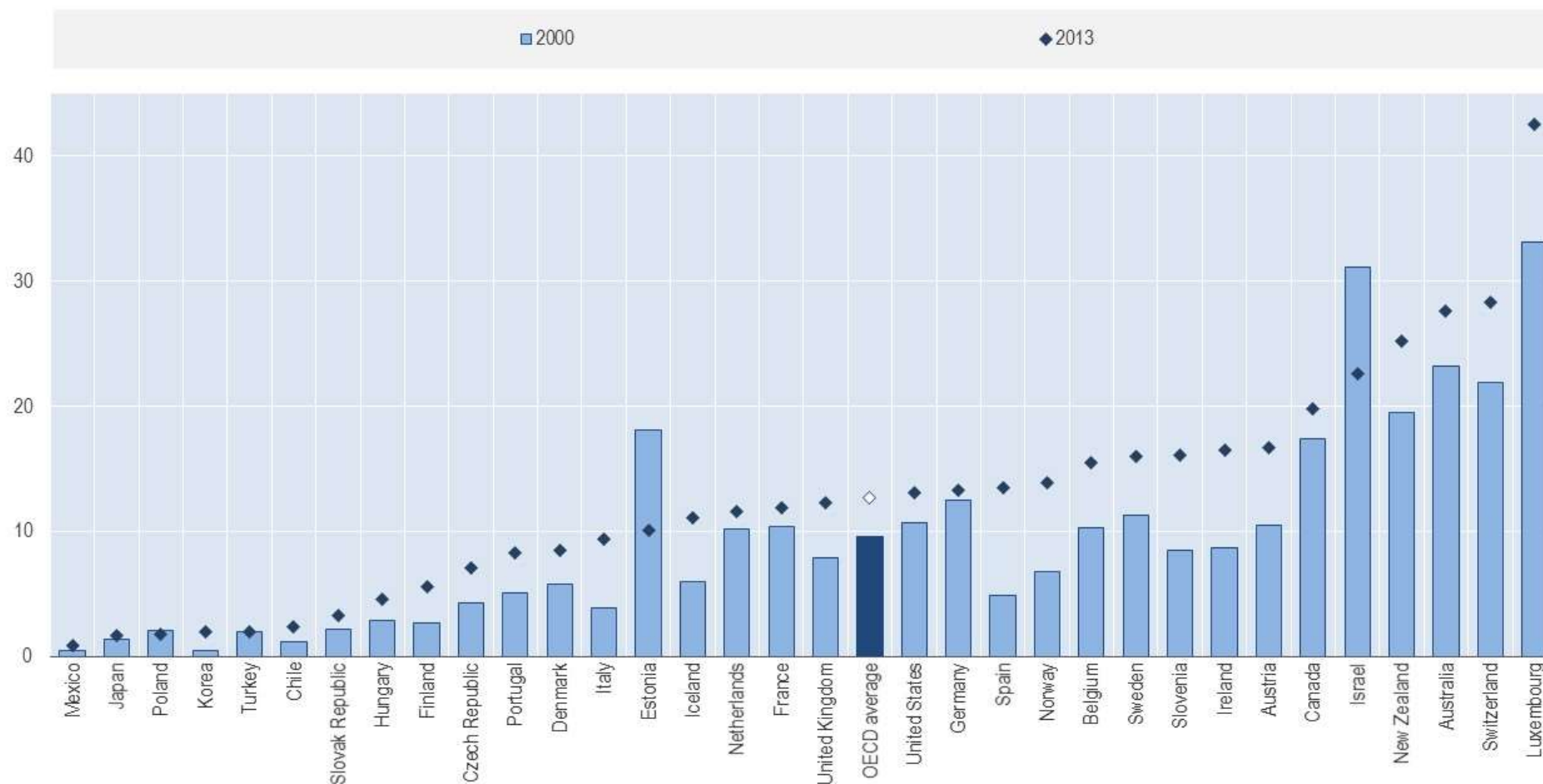
❑ King i Black (1997): dualizacja gospodarki, rola systemu zabezpieczenia społecznego, znaczenie gospodarki nieformalnej → **kluczowa rola instytucji** (przykład krajów południa Europy)

❑ Wymiar regionalny (?)

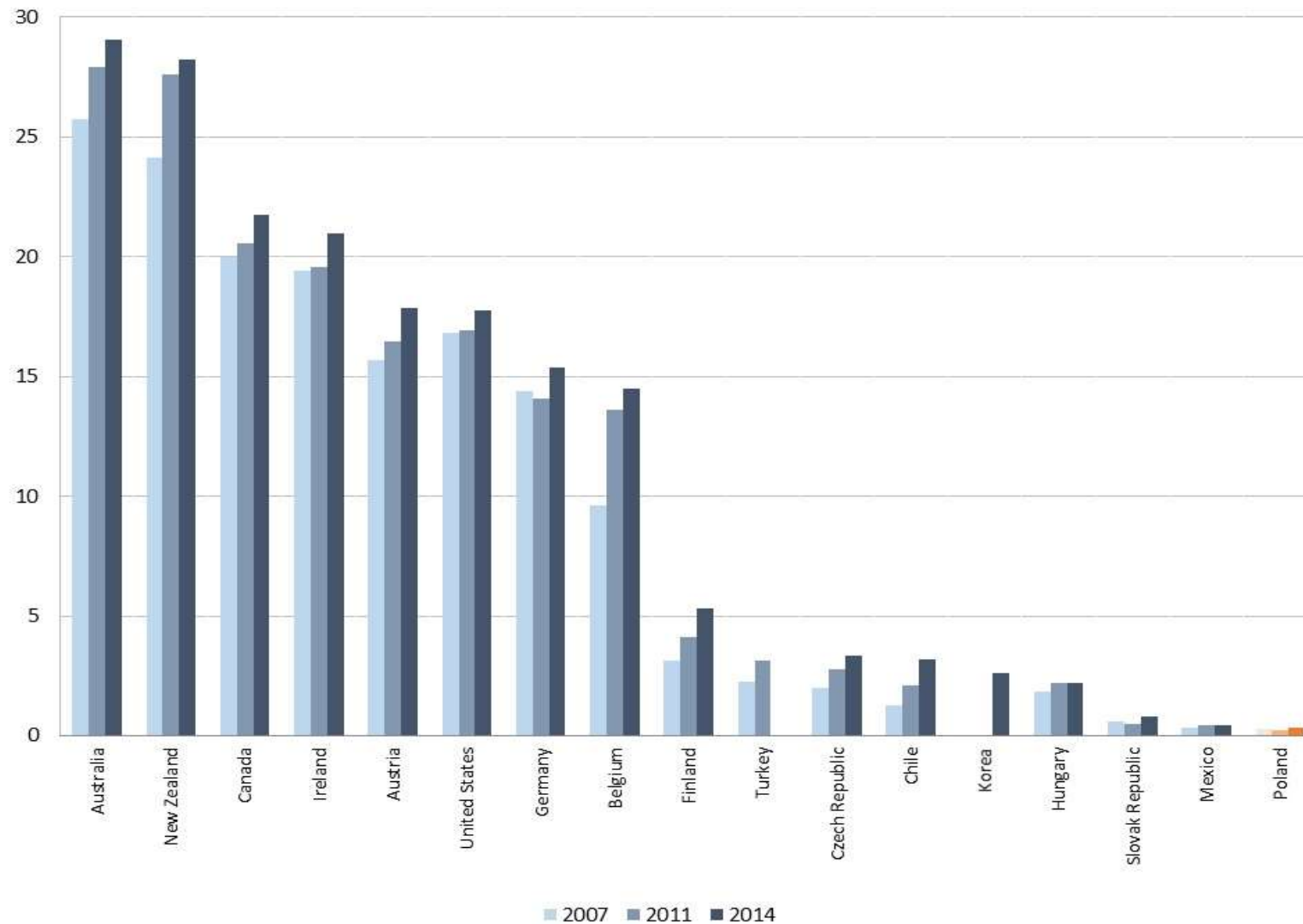
W wielu krajach imigranci odgrywają kluczową rolę tak w całkowitej populacji...

Udział imigrantów w całkowitej populacji, 2000 i 2013

... jak i na rynku pracy

Udział imigrantów w zatrudnieniu ogółem, 2007, 2011 i 2014

Europejskie doświadczenie migracyjne jest zróżnicowane...

Among the foreign-born population

CENTRE OF
MIGRATION
RESEARCH

Źródło: OECD

... co widać także w Europie Środkowej

Czechy, Węgry i Polska jako kraje we wczesnej fazie przejścia migracyjnego:

→ Czechy – przejście dokonane

→ Węgry – przejście zaawansowane

→ Polska – faza „embrionalna” (Grabowska-Lusińska i inni 2011)

Czynniki różnicujące:

- ☐ Migracje czasowe i osiedleńcze
- ☐ Rola migracji o charakterze etnicznym
- ☐ Struktury rynku pracy i wzorce uczestnictwa imigrantów
- ☐ Poziom rozwoju polityk migracyjnych, zwłaszcza: rekrutacja pracowników (Czechy, Węgry) i polityki integracyjne (bardzo wstępna faza)
- ☐ Doświadczenie „kryzysu migracyjnego”

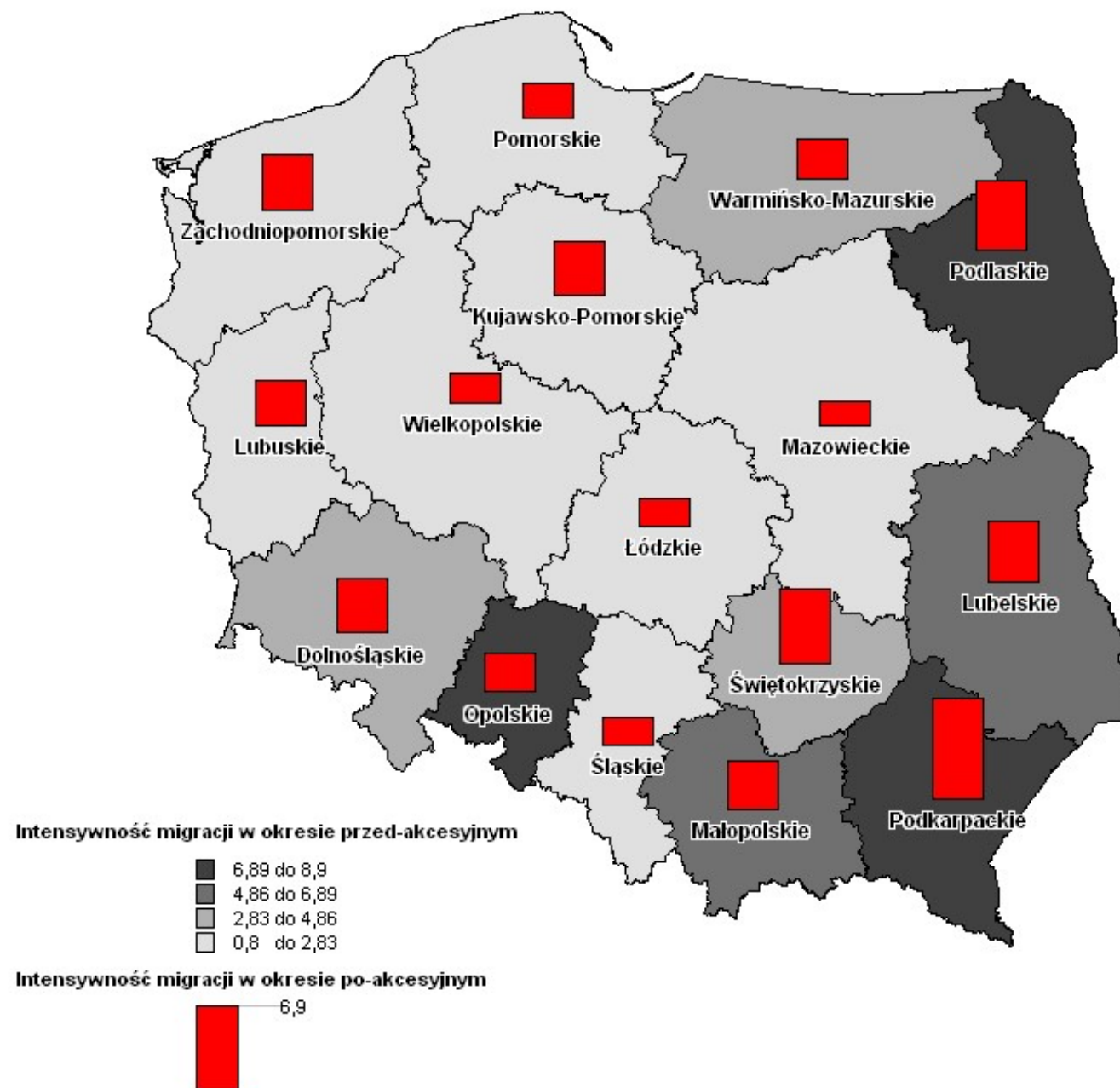

Znaczenie wymiaru regionalneg – przypadek emigracji z Polski

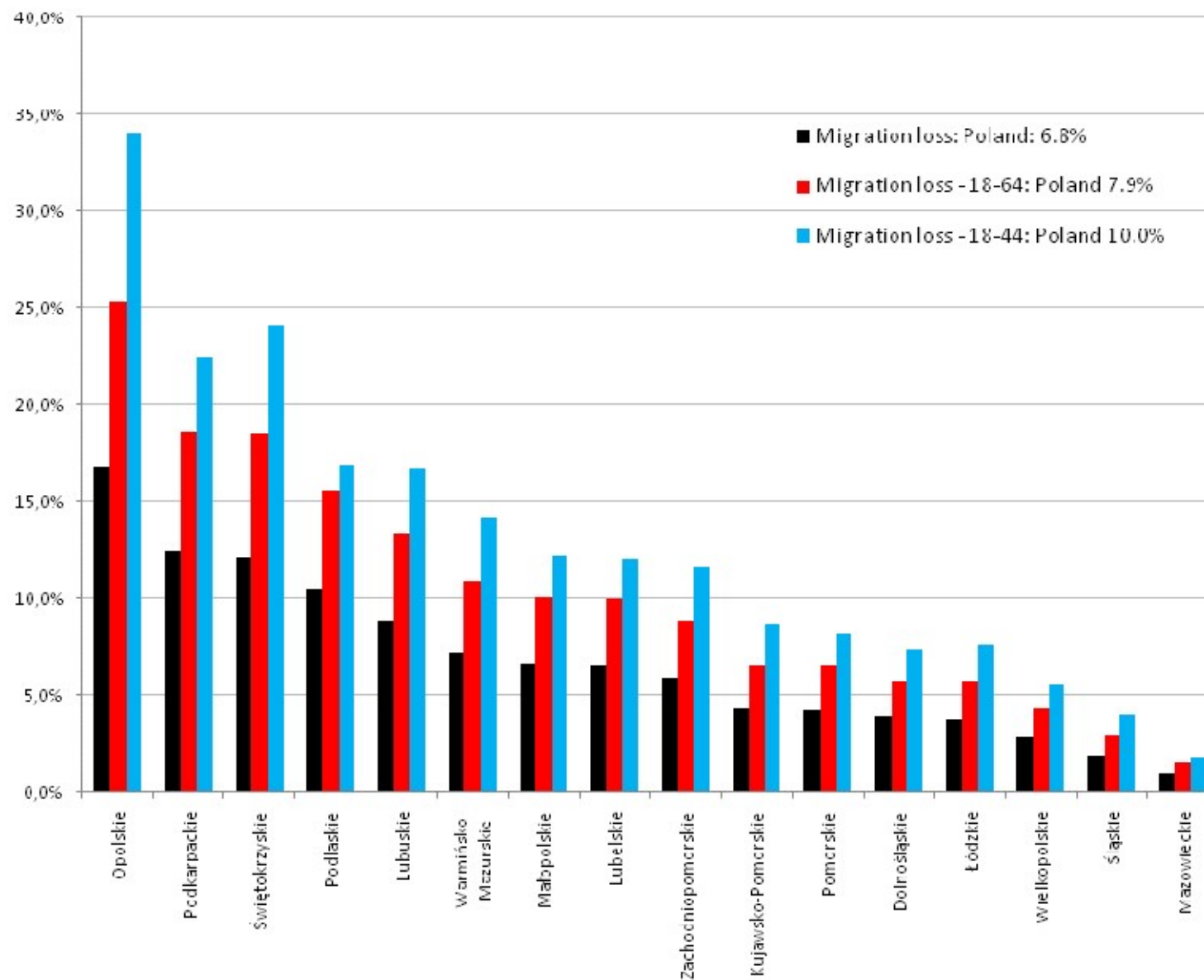
- ❑ Migracje poakcesyjne – ciągłość czy zmiana?
- ❑ Skala / dynamika / **selektywność**
- ❑ Model migracji z Polski?

Regionalne wzorce współczesnych migracji z Polski

Skutki procesów migracyjnych – wymiar regionalny

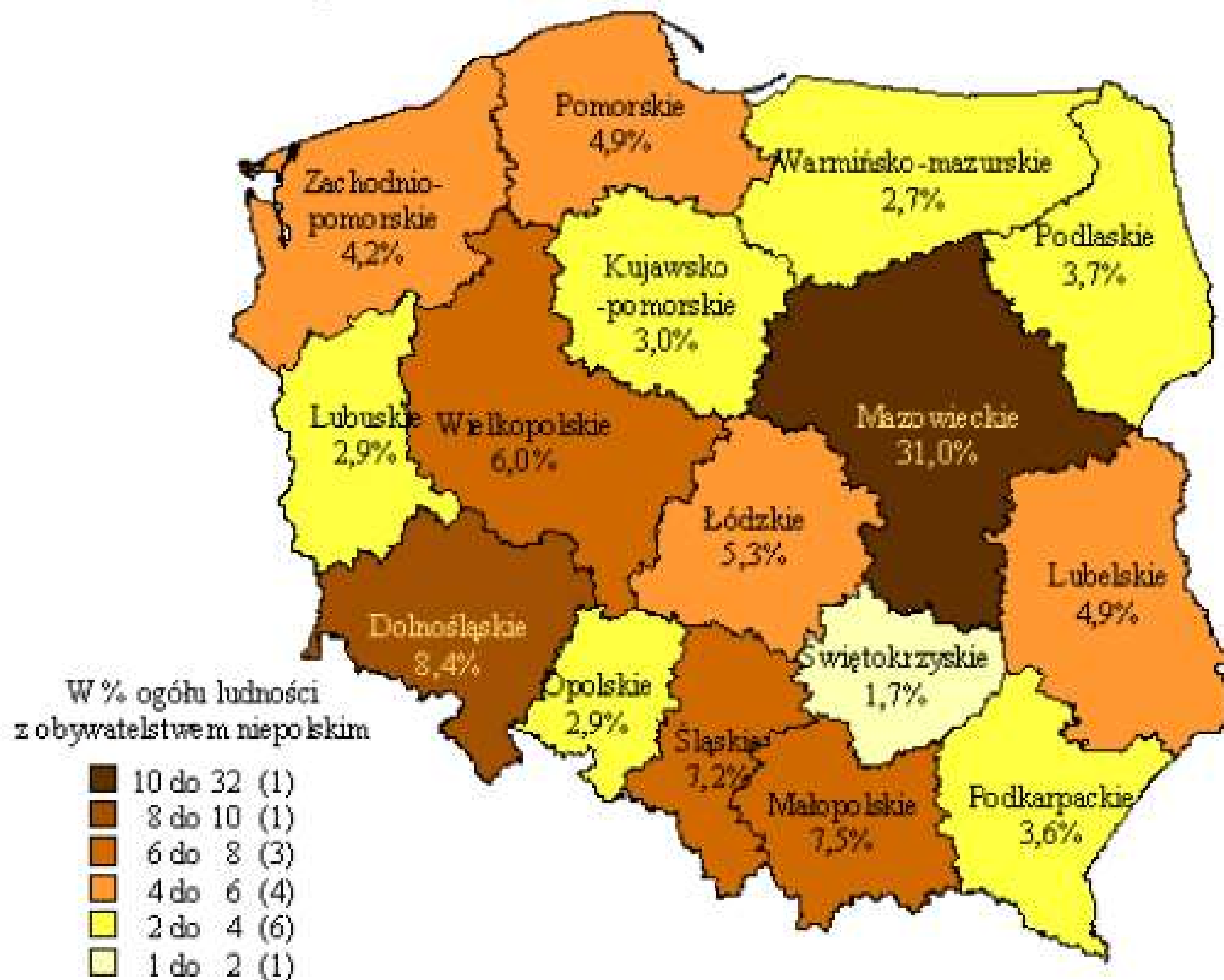

Imigracja do Polski – obraz ogólny

- ☐ Ograniczona ilościowo
- ☐ Ograniczona do kilku grup narodowościowych
- ☐ Dominacja migracji o charakterze czasowym (oraz cyrkulacyjnym) (?)
- ☐ „Nieudokumentowany” charakter migracji i pracy (często „quasi-legalność”)
- ☐ Wyraźne różnice między aktywnością zawodową migrantów płci męskiej i żeńskiej
- ☐ Silne skupianie się w wybranych regionach (z Warszawą i województwem mazowieckim jako kluczowymi celami migracyjnymi)
- ☐ Osiedlanie się o ograniczonym charakterze, przede wszystkim związane ze względami rodzinnymi (małżeństwa mieszane)
- ☐ Wyraźna dominacja imigrantów z Ukrainy → bardzo wysokie udziały w niemal wszystkich kategoriach (pobytowych i związanych z rynkiem pracy) – od 30% do prawie 100%

Imigranci osiadli według województw, 2011

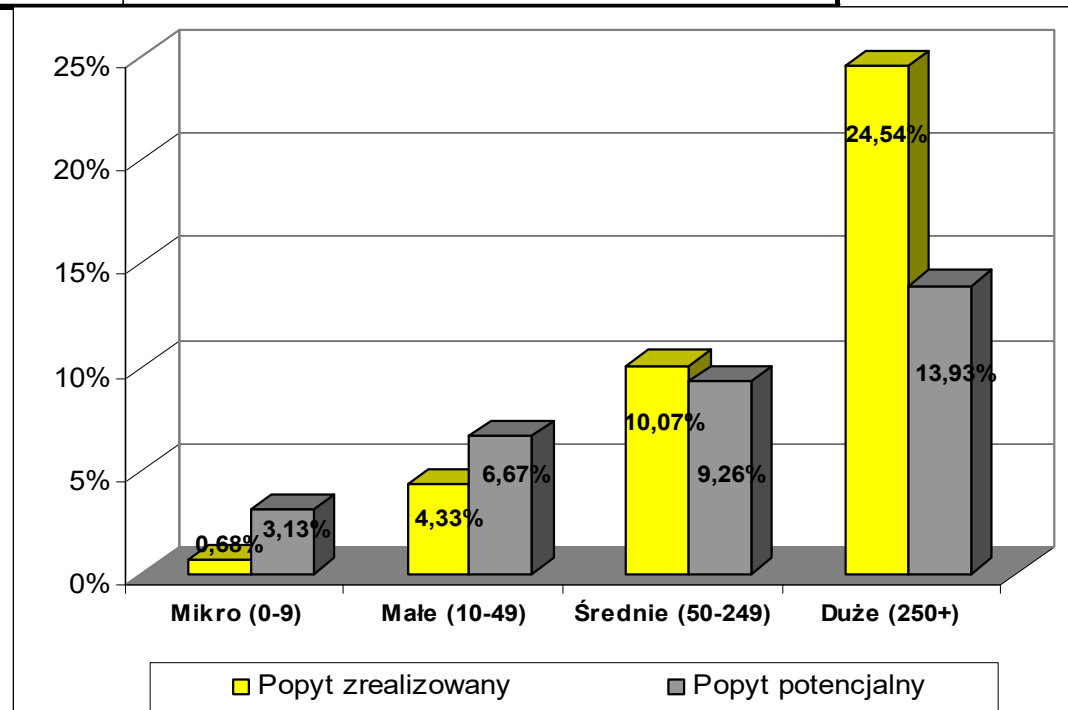
Wyniki narodowego spisu powszechnego 2011 – główne kraje pochodzenia (obywatelstwo)

Imigranci czasowi		Imigranci osiadli	
Ukraina	22%	Ukraina	24%
Białoruś	6%	Niemcy	9%
Niemcy	5%	Rosja	8%
Rosja	4%	Białoruś	7%
Chiny	4%	Wietnam	5%
Bułgaria	3%	Armenia	3%
Wietnam	3%	Wielka Brytania	3%
Pozostałe	53%	Pozostałe	41%
Ogółem	30492	Ogółem	55436

Imigracja do Polski – imigranci na polskim rynku pracy

❑ Badanie obecności imigrantów na polskim rynku pracy 2007

Typ popytu	Odsetek w populacji generalnej (N=4997)
Zatrudniali i obecnie zatrudniają cudzoziemca	0,99%
Planują przyjęcie cudzoziemca	3,3%
Nie planują przyjęcia cudzoziemca, ale jest to prawdopodobne	18,2%
Nie planują przyjęcia cudzoziemca i jest to nieprawdopodobne	78,5%

Imigranci w Polsce – obraz ogólny

- NSP 2011 → 55,4 tys. cudzoziemców zaliczanych do tzw. ludności de facto, czyli osób zameldowanych w Polsce na pobyt stały
- Eurostat → na dzień 1 stycznia 2015 r. w Polsce przebywało ok. 110 tys. cudzoziemskich rezydentów (**0,3% całej rezydującej populacji**), w tym ok. 77 tys. stanowili obywatele krajów trzecich (tj. osoby nie pochodzący z innych krajów UE) → OSTATNIE MIEJSCE WŚRÓD KRAJÓW UE
- Dane GUS → na początku 2016 r. prawo do przebywania w Polsce co najmniej tymczasowo miało około **212 tys. cudzoziemców**; pobyt czasowy – 37%; pobyt stały – 23%

ALE – IMIGRACJA Z UKRAINY...

Imigranci w Polsce – rola imigracji z Ukrainy

- 2002-2011 – 3,5-krotny wzrost liczby imigrantów z Ukrainy zarejestrowanych na pobyt stały w Polsce; dodatkowo, drastyczna zmiana po wybuchu konfliktu zbrojnego we wschodniej części Ukrainy:
 - Liczba obywateli Ukrainy, którzy uzyskali zezwolenie na pobyt stały była w 2014 2-krotnie wyższa, a w 2015 – ponad 4-krotnie wyższa niż ta zarejestrowana w 2010 r.
 - Zezwolenia na pobyt czasowy – zbliżona dynamika
 - Bardzo duży wzrost liczby osób starających się o ochronę międzynarodową: z mniej niż 50 osób do ponad 2,3 tys. osób
 - Bardzo silny wzrost liczby studentów: 2010-2015 – ponad 500% wzrost

Imigranci w Polsce – dynamika procesu i znaczenie rynku pracy

2013

Karty pobytu

Ogółem: 121 219

Ukraina: 37 679 (31%)

2016

Karty pobytu

Ogółem : 266 218

Ukraina : 103 457 (39%)

Zezwolenia na pracę

Ogółem : 40 827

Ukraina : 21 252 (52%)

Zezwolenia na pracę

Ogółem : 127 394

Ukraina : 106 223 (83%)

Oświadczenia o zamiarze powierzenia zatrudnienia

Ogółem : 235 616

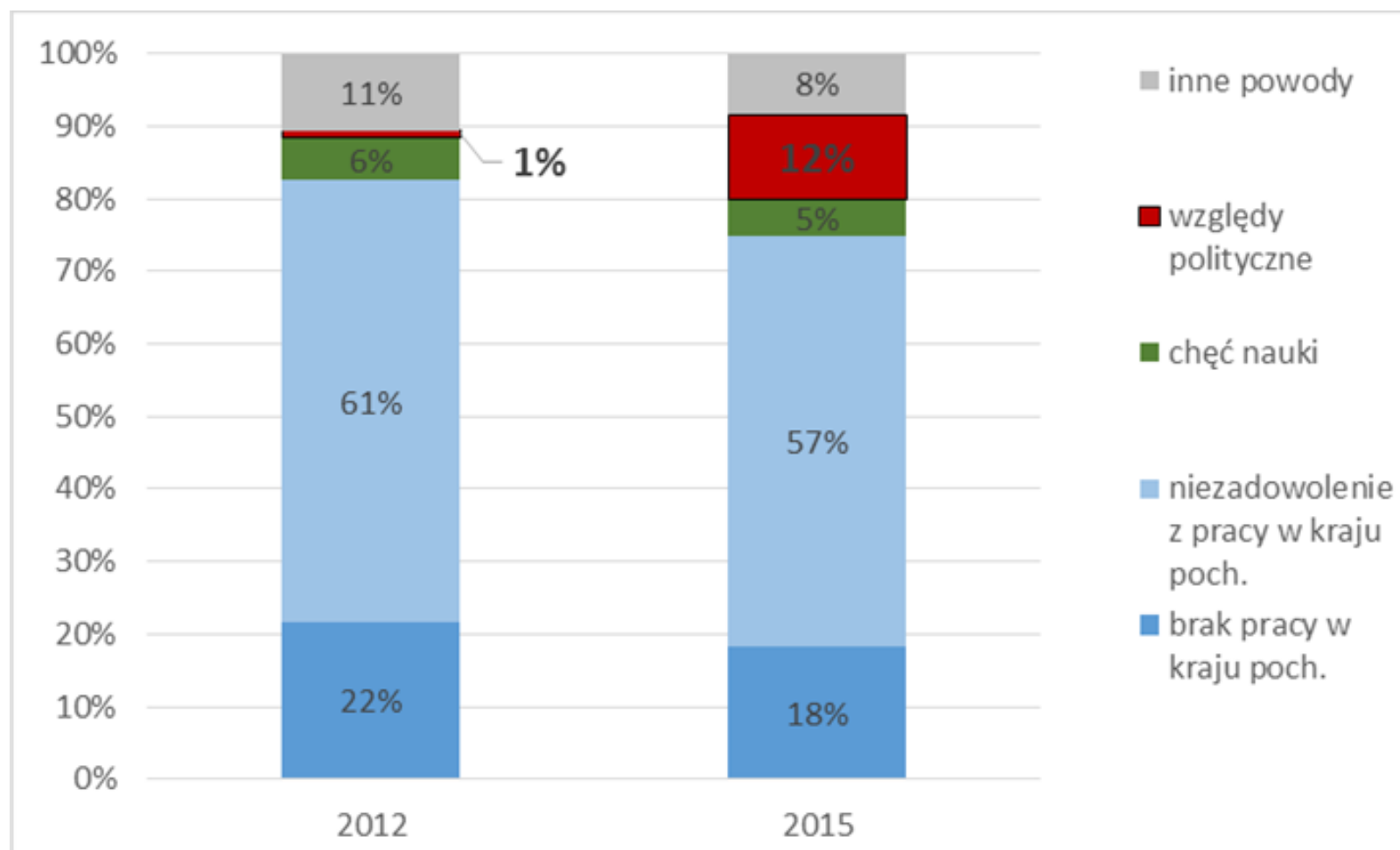
Ukraina : 217 571 (92%)

Oświadczenia o zamiarze powierzenia zatrudnienia

Ogółem : 1 314 127

Ukraina : 1 262 845 (96%)

Specyfika migracji z Ukrainy: „NOWI” MIGRANCY Z UKRAINY → główny powód przyjazdu do Polski (2012, 2015)

„Względy polityczne” jako powód wyjazdu zyskały na znaczeniu
ale nie są głównym powodem przyjazdu do Polski

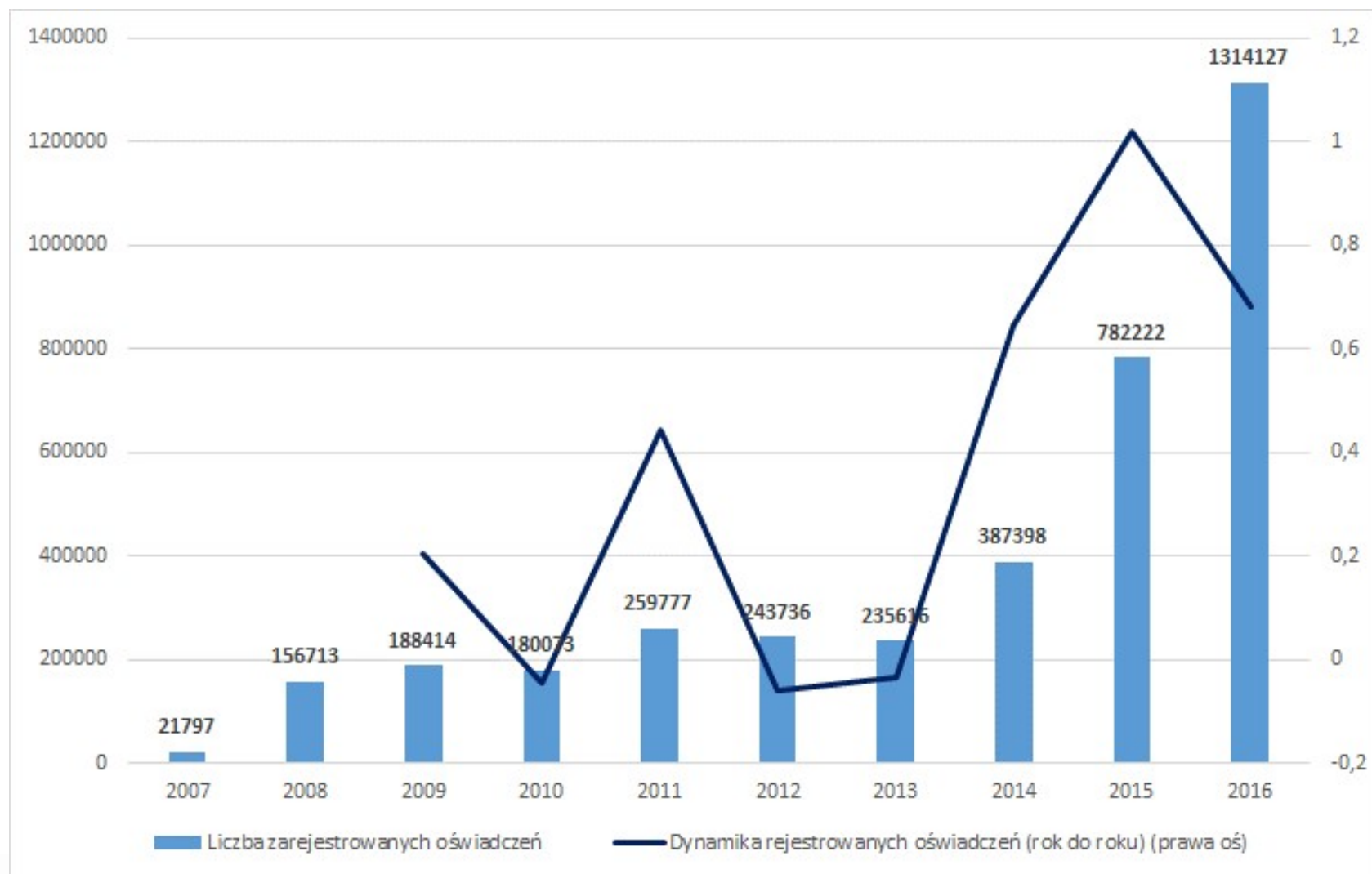
Uproszczony system dostępu do polskiego rynku pracy – czym jest i co z niego wynika

- Skąd się wzięła i czym jest procedura uproszczona
- Istotne: oświadczenia jako deklaracja woli → rejestrowanie oświadczeń dla większej niż potrzebna liczby osób, multiplikowanie oświadczeń, brak sankcji w związku z brakiem faktu zatrudnienia czy też niepodjęcia pracy
- Istotne: liczba oświadczeń **NIE JEST** równoznaczna z liczbą pracujących cudzoziemców
- Istotne: należy uwzględnić zatrudnienie średnioroczne
- Istotne: zarejestrowane oświadczenie potwierdza jedynie prawo do wykonywania pracy na rzecz pracodawcy, który takie oświadczenie zarejestrował → nie oznacza legalności zatrudnienia

Imigranci w Polsce – system uproszczony

Skala i dynamika rejestrowanych oświadczeń o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi, 2007-2016

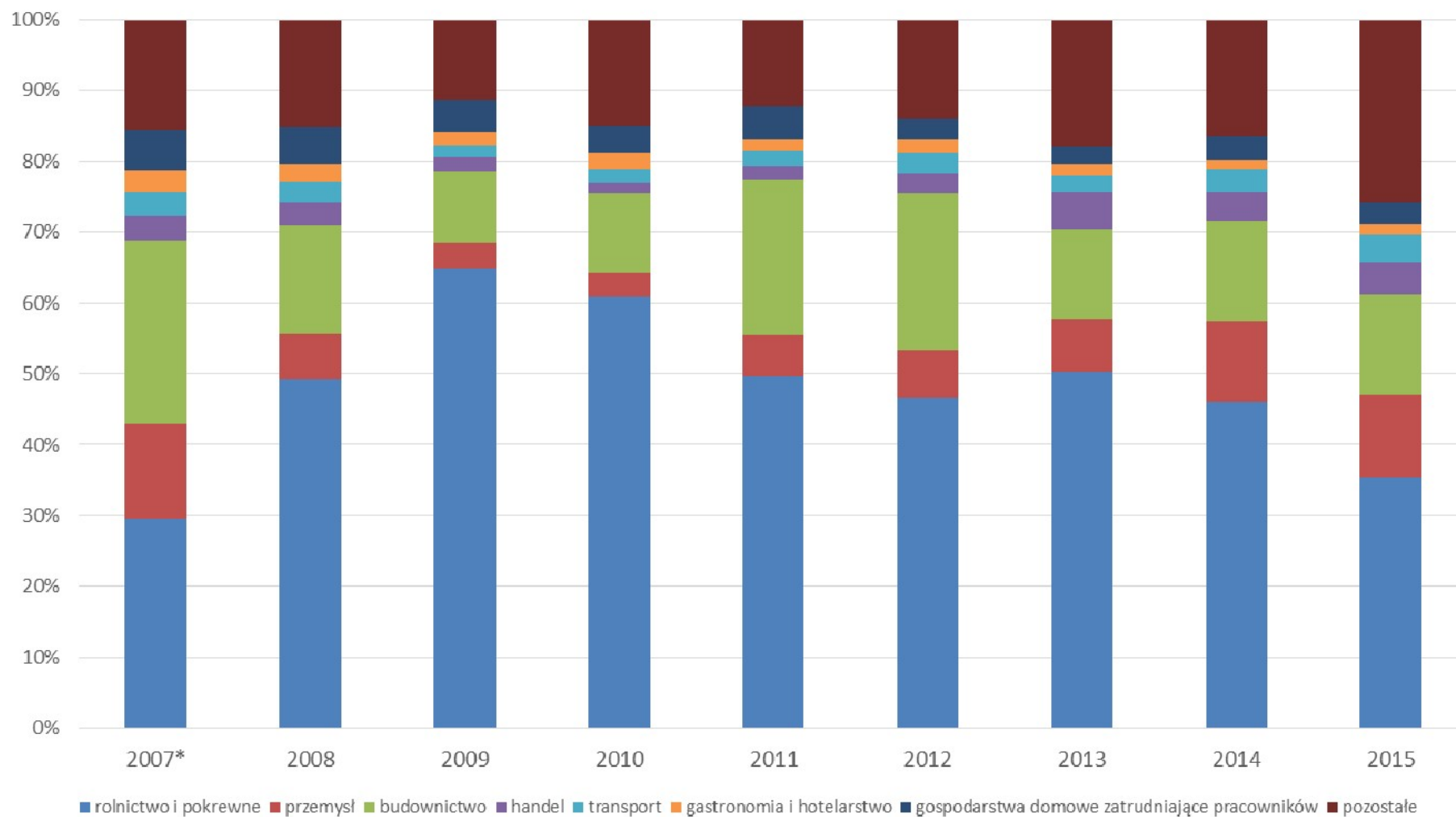

CENTRE OF
MIGRATION
RESEARCH

Źródło: Górny i Kaczmarczyk 2017.

Imigranci w Polsce – system uproszczony

Rejestrowane oświadczenia – struktura sektorowa (2007-2016)

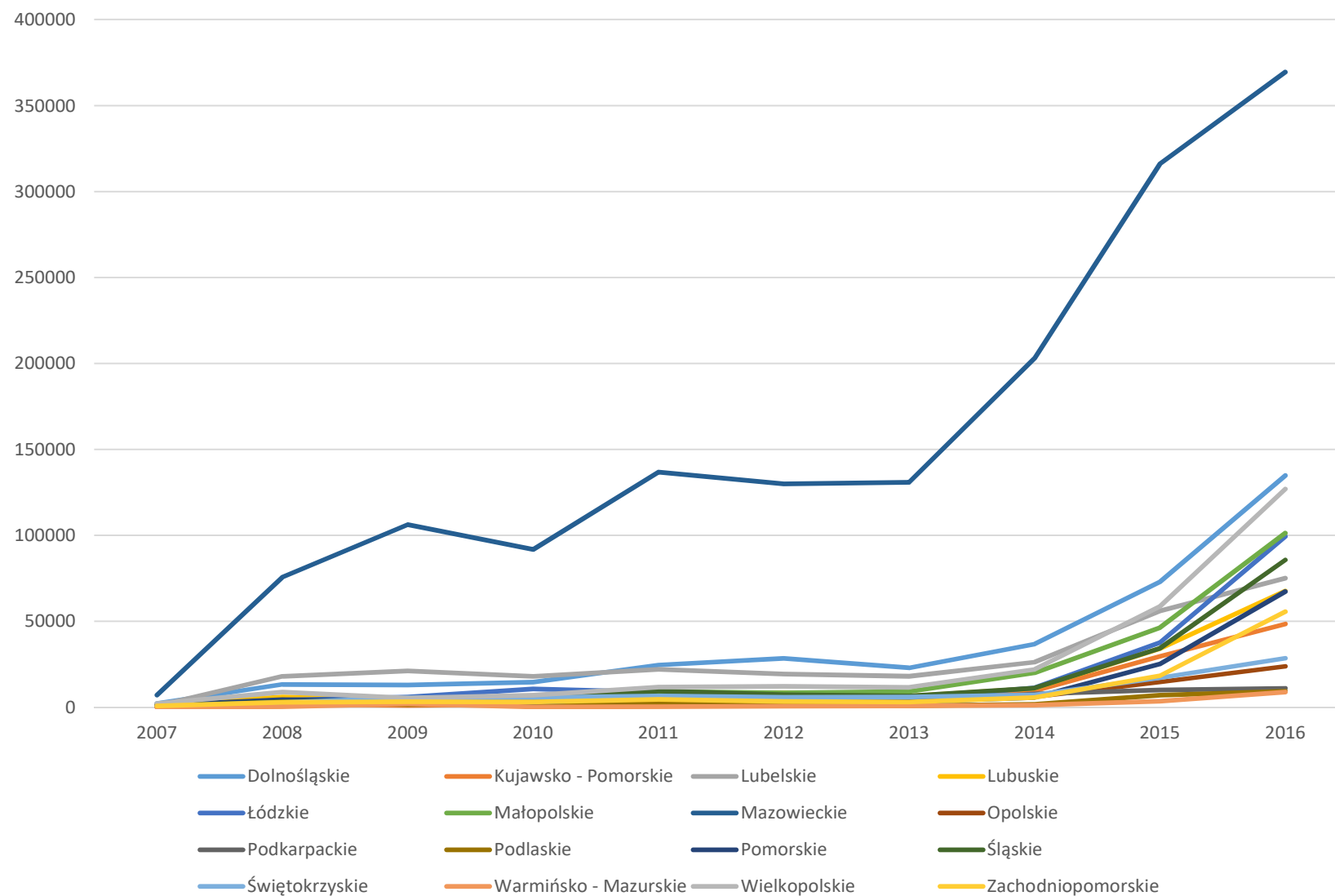

CENTRE OF
MIGRATION
RESEARCH

Źródło: Górny i Kaczmarczyk 2017.

Imigranci w Polsce – system uproszczony

Rejestrowane oświadczenia – struktura przestrzenna (2007-2016)

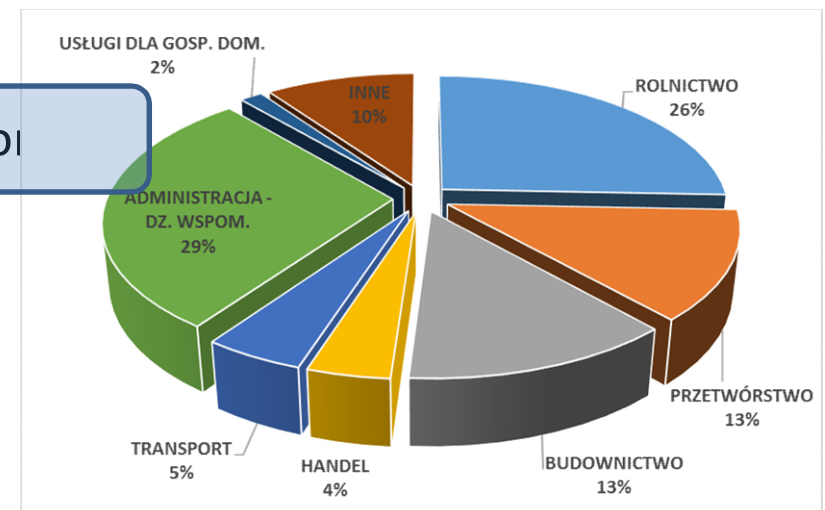
CENTRE OF
MIGRATION
RESEARCH

Źródło: Górny i Kaczmarczyk 2017.

Imigranci na polskim rynku pracy – ogólna charakterystyka

Sektory rejestracji oświadczeń, 2016

- ❑ Zezwolenia na pracę → typowa struktura sektorowa (budownictwo + usługi niskowykwalifikowane + specjaliści)
- ❑ Silne zróżnicowanie wg narodowości (Ukraińcy vs. Wietnamczycy)
- ❑ Oświadczenia:
 - Dominacja migrantów z Ukrainy
 - Kluczowe sektory: rolnictwo, budownictwo, handel i gastronomia, sektor usług domowych
 - Rosnące znaczenie pośredników
 - Rosnące zróżnicowanie – regionalne i sektorowe

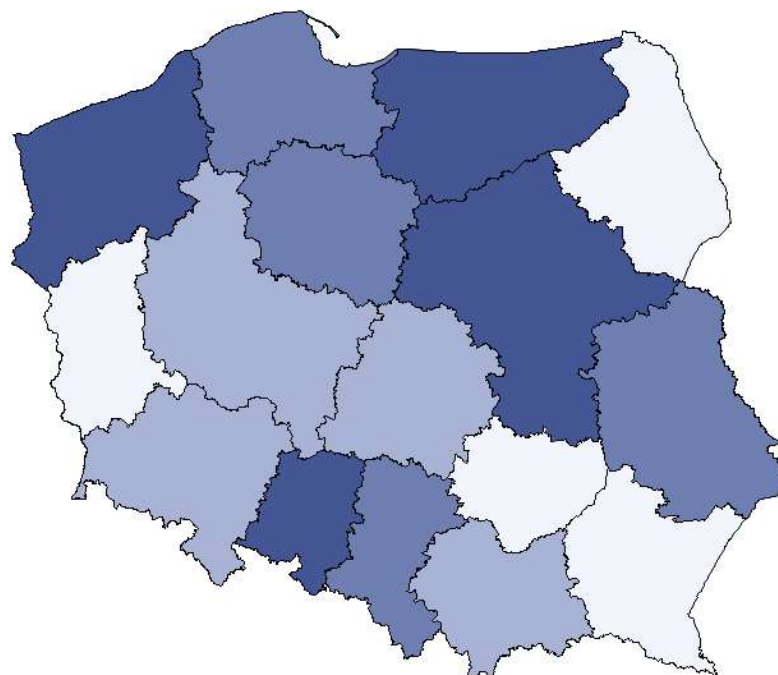

CENTRE OF
MIGRATION
RESEARCH

Imigranci na polskim rynku pracy – skala zjawiska

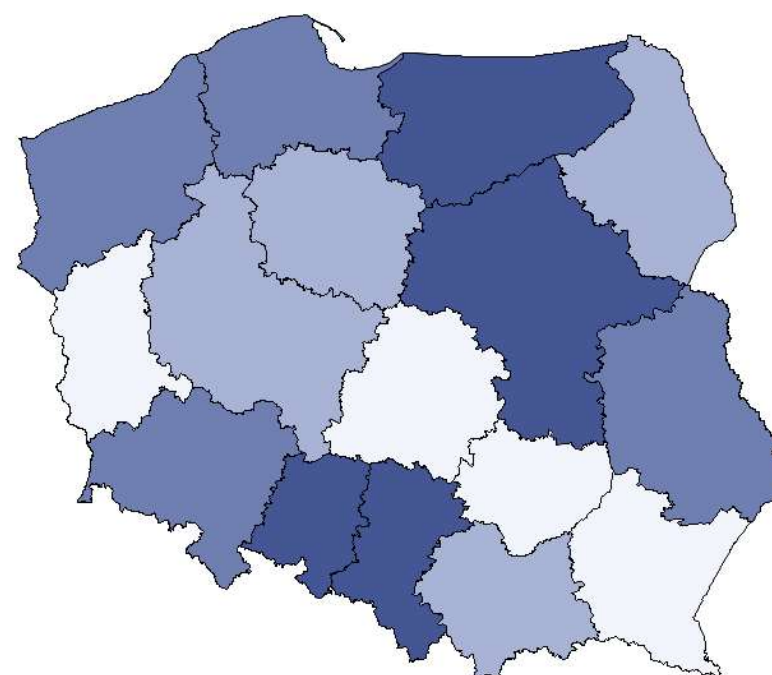
Średnia krajowa: 7,4%

2016

Średnia krajowa: 6,3%

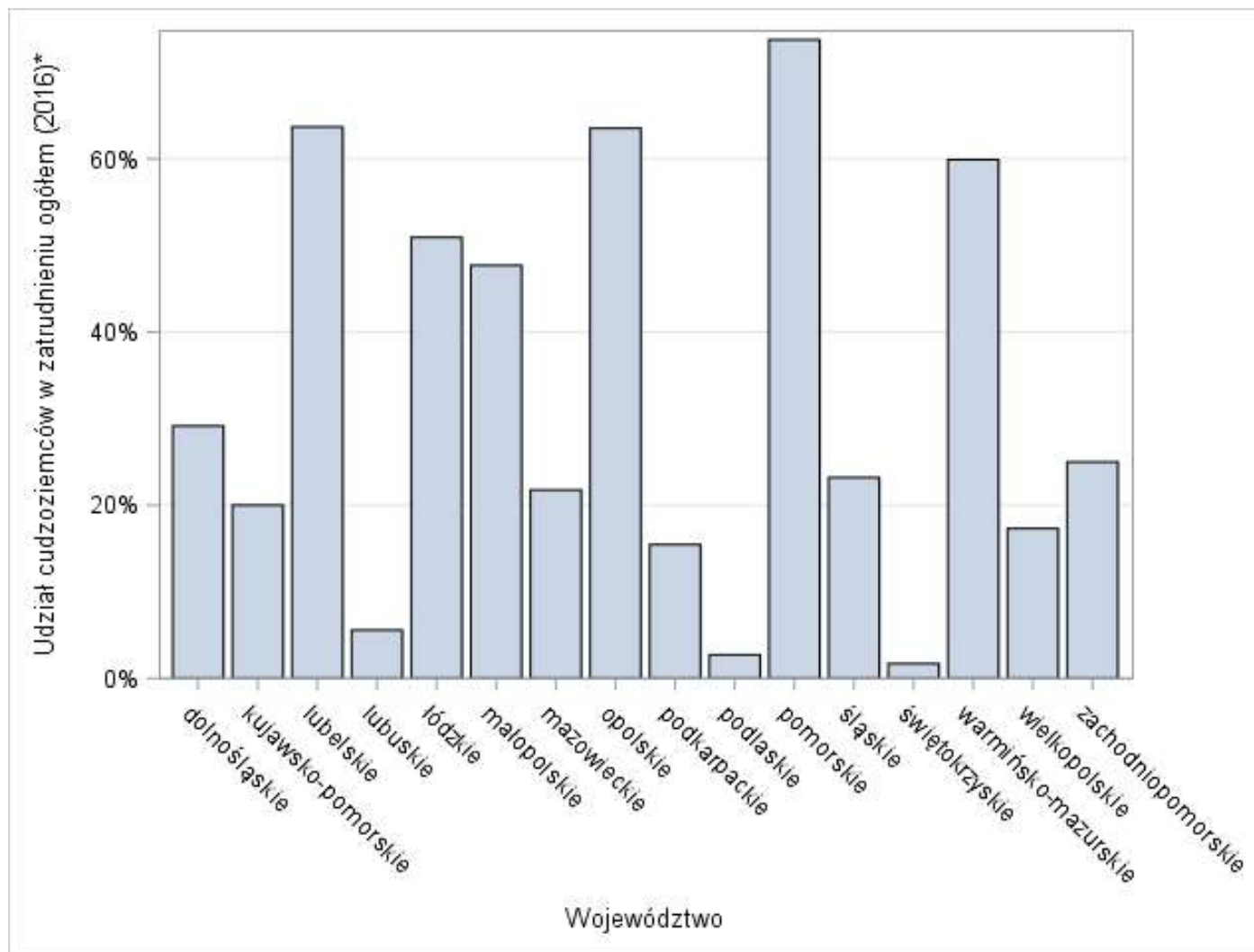
2017

Sektor	2016	2017
Rolnictwo (A)	7.74%	0.63%
Przemysł (B, C, D)	11.1%	11.3%
Budownictwo (F)	7.89%	5.98%
Handel (G)	3.96%	2.91%
Usługi rynkowe (E, H, I, J, K, L, M, N, R, S)	9.37%	7.63%
Usługi nierynkowe (O, P, Q)	3.14%	4.42%

Rozmiar przedsiębiorstwa	2016	2017
0-9 pracowników (mikro)	6.87%	5.58%
10-50 pracowników (małe)	11.8%	12.9%
51-250 pracowników (średnie)	19.8%	22.4%
powyżej 250 pracowników (duże)	42.0%	45.9%

Imigranci na polskim rynku pracy – znaczenie

Średnia 2016: 34%

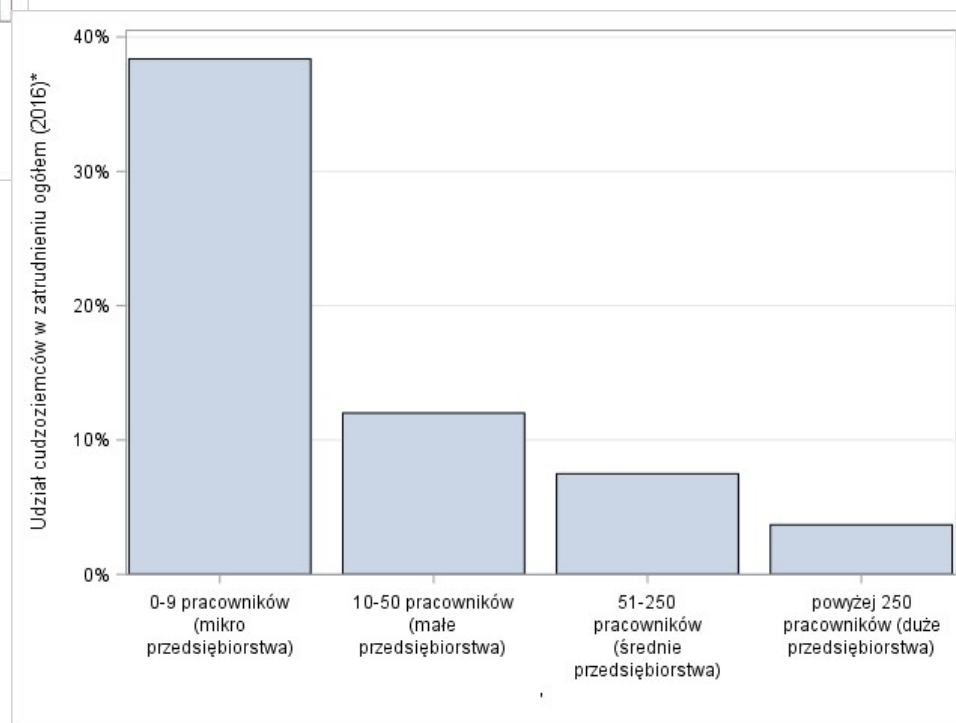
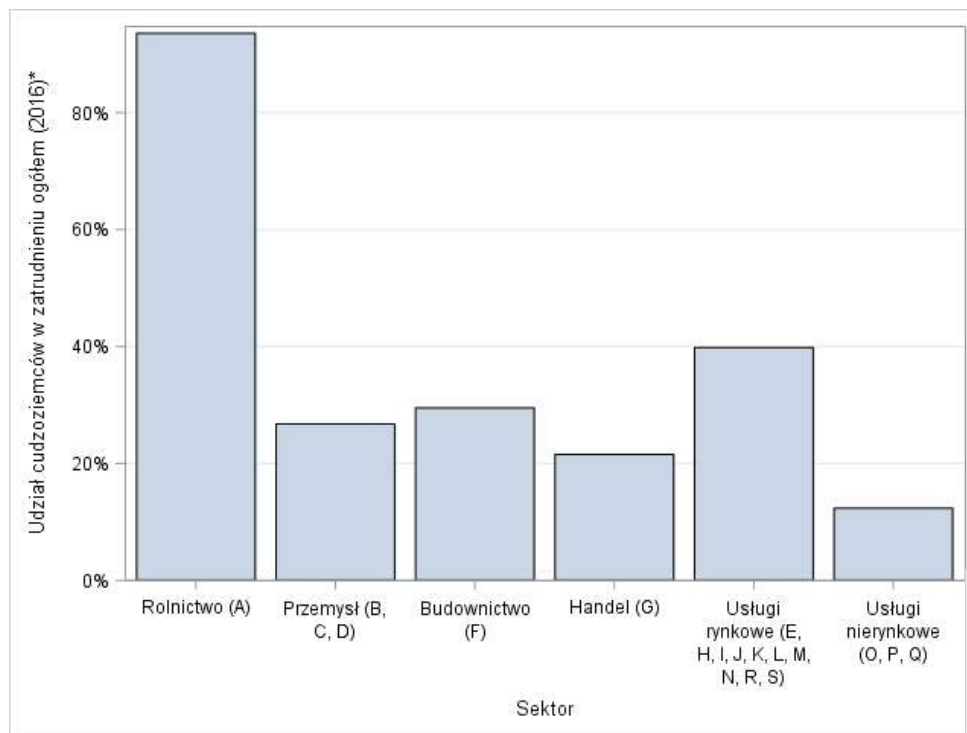
Średnia 2017: 31%

CENTRE OF
MIGRATION
RESEARCH

Źródło: Opracowanie własne na podstawie PO WER 2017.

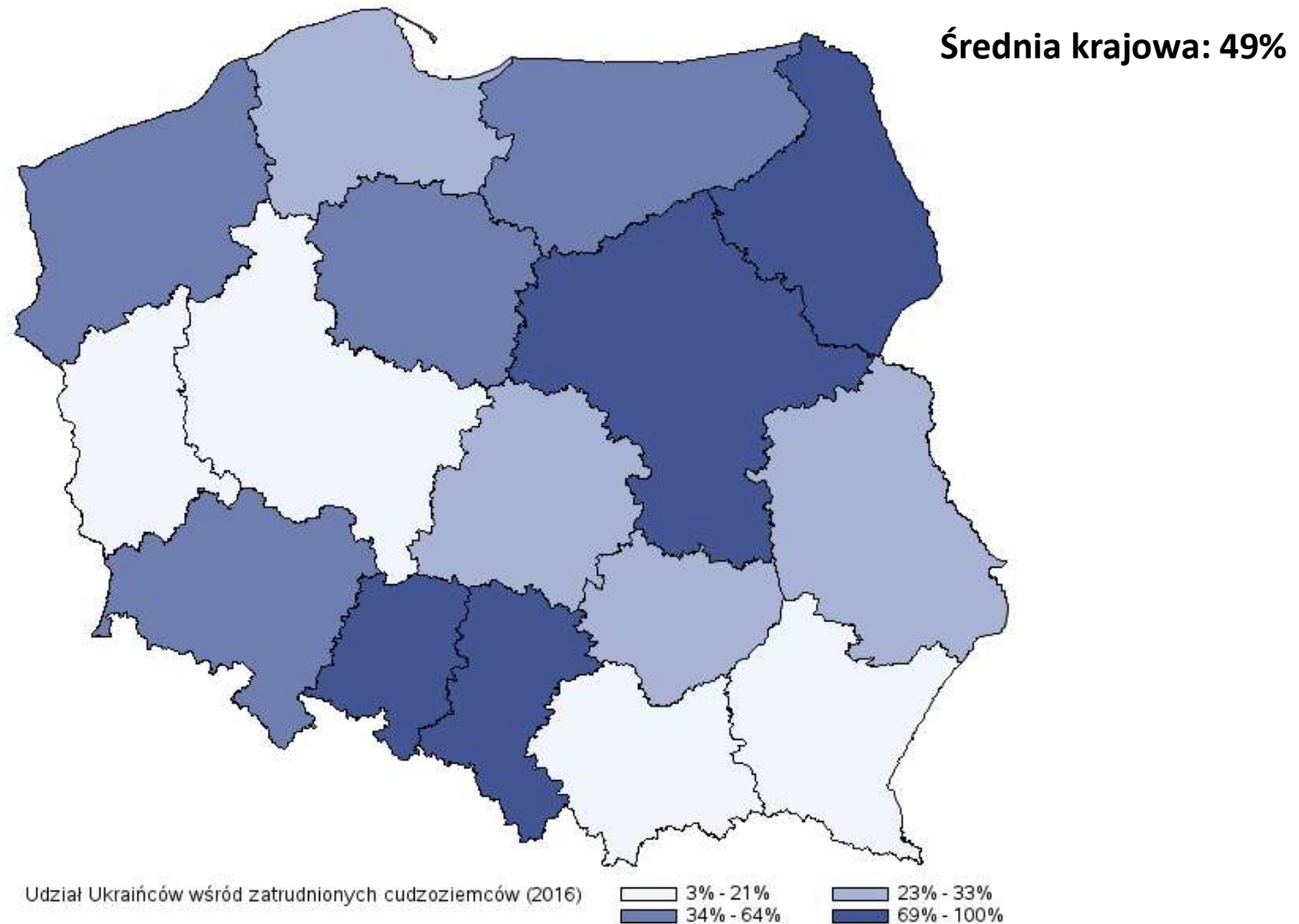
Imigranci na polskim rynku pracy – wymiar regionalny i

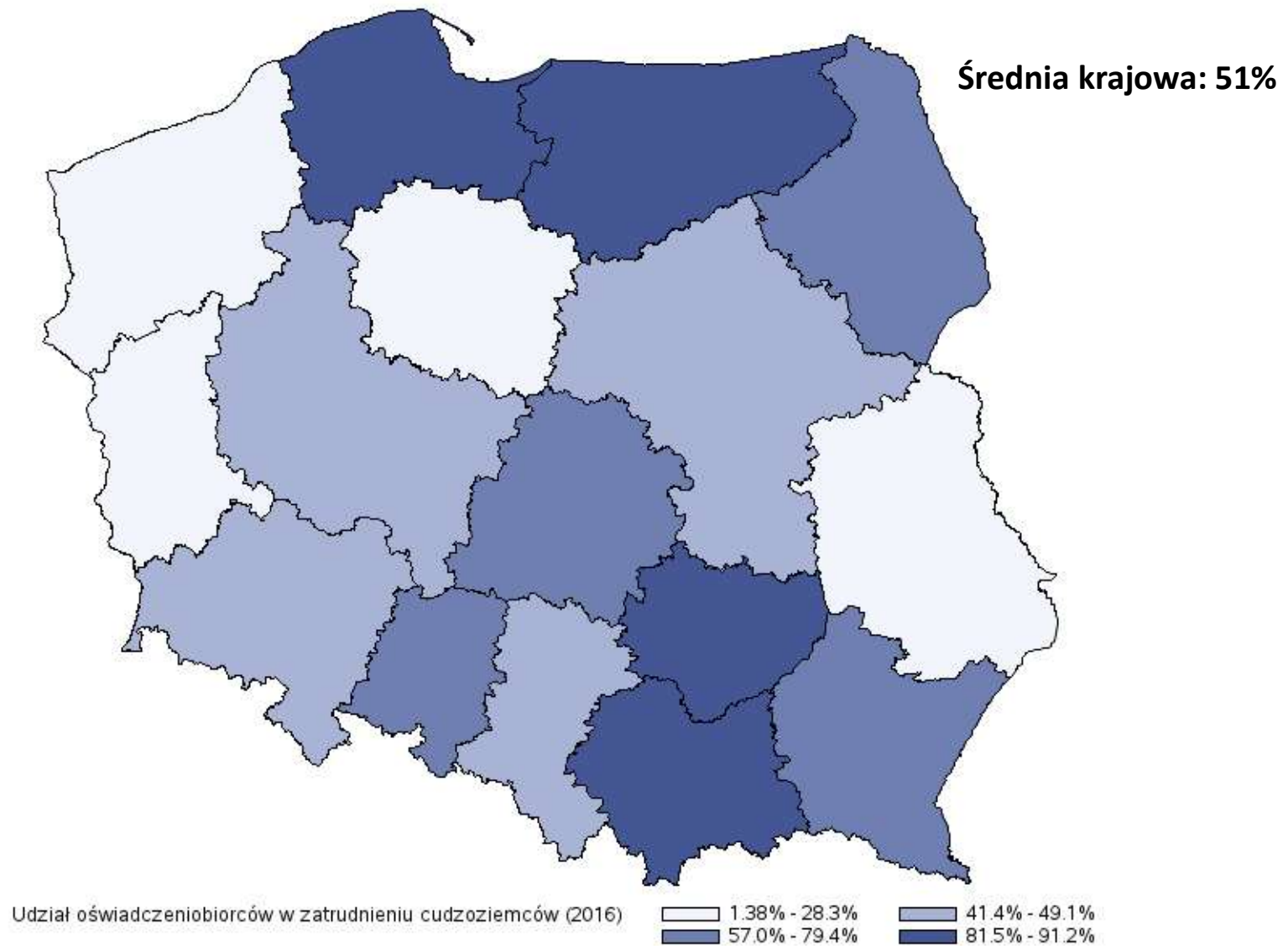
CENTRE OF
MIGRATION
RESEARCH

Źródło: Opracowanie własne na podstawie PO WER 2017.

Imigranci na polskim rynku pracy – znaczenie migracji z Ukrainy

Imigranci na polskim rynku pracy – rola systemu uproszczonego

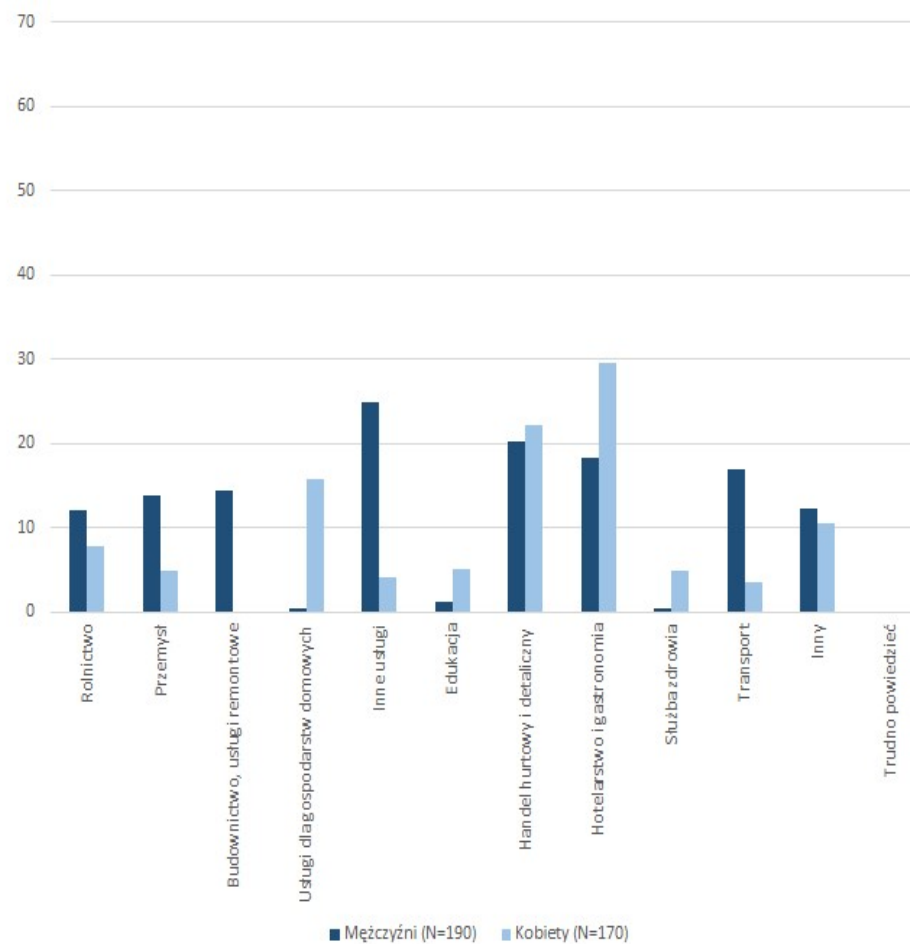
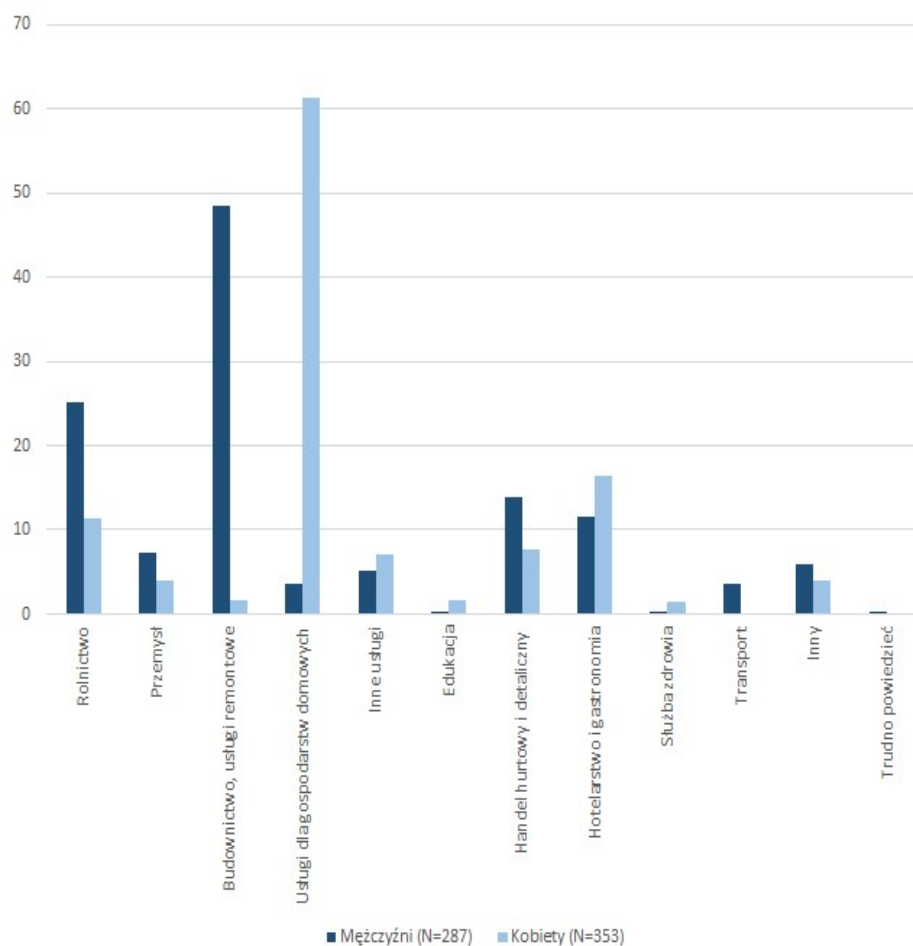

CENTRE OF
MIGRATION
RESEARCH

Źródło: Opracowanie własne na podstawie PO WER 2017.

Imigranci na polskim rynku pracy – różnicowania regionalne i sektorowe

Struktura zatrudnienia według płci, Warszawa – lewy panel i Lublin – prawy panel (dane w %)

CENTRE OF
MIGRATION
RESEARCH

Źródło: Górny i Kaczmarczyk 2017.

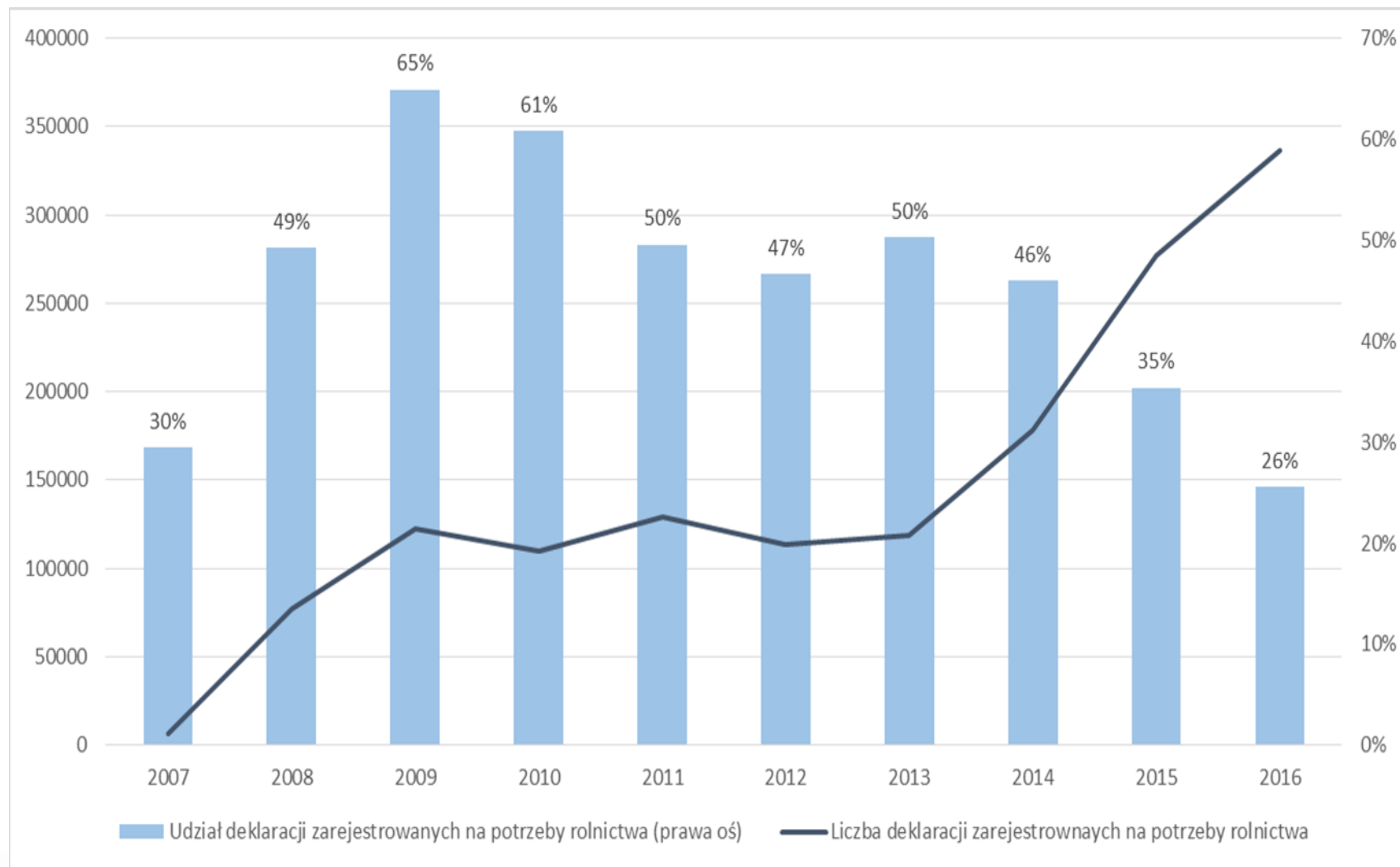
Imigranci na polskim rynku pracy – wzorce i strategie migracyjne

Wybrane charakterystyki imigrantów z Ukrainy według sektora zatrudnienia

Zmienna	Ogółem	Rolnictwo	Budownictwo	Usługi domowe	Horeca
Dochód miesięczny (PLN)	1809.3	1662.7	2374.8	1518.9	1879.7
Tygodniowa liczba godzin pracy	60.9	59.4	57.4	75.7	48.2
Udział kobiet (%)	55.9	29.1	1.0	99.9	54.7
Poziom wykształcenia (%)					
Podstawowe	3.1	7.4	2.2	3.0	2.8
Średnie	14.3	14.1	6.1	15.5	26.4
Zawodowe	43.5	68.0	51.3	52.5	21.4
Wyższe	39.1	10.5	40.4	29.1	49.4
Doświadczenie migracyjne (miesiące)	58.2	101.6	28.6	80.0	27.5
Liczba pobytów w Polsce	8.8	12.4	4.1	14.0	3.5
Przeciętna długość pobytu (w mies.)	4.2	3.2	4.0	4.3	3.9
Udział osób, które są w Polsce po raz pierwszy (%)	29.4	10.7	45.9	11.1	49.0
N	578	74	114	177	86

Przypadek szczególny? Rolnictwo

Deklaracje rejestrowane na potrzeby zatrudnienia w rolnictwie, wartości absolutne i udział oświadczeń rejestrowanych przez podmioty rolnicze (2007-2016)

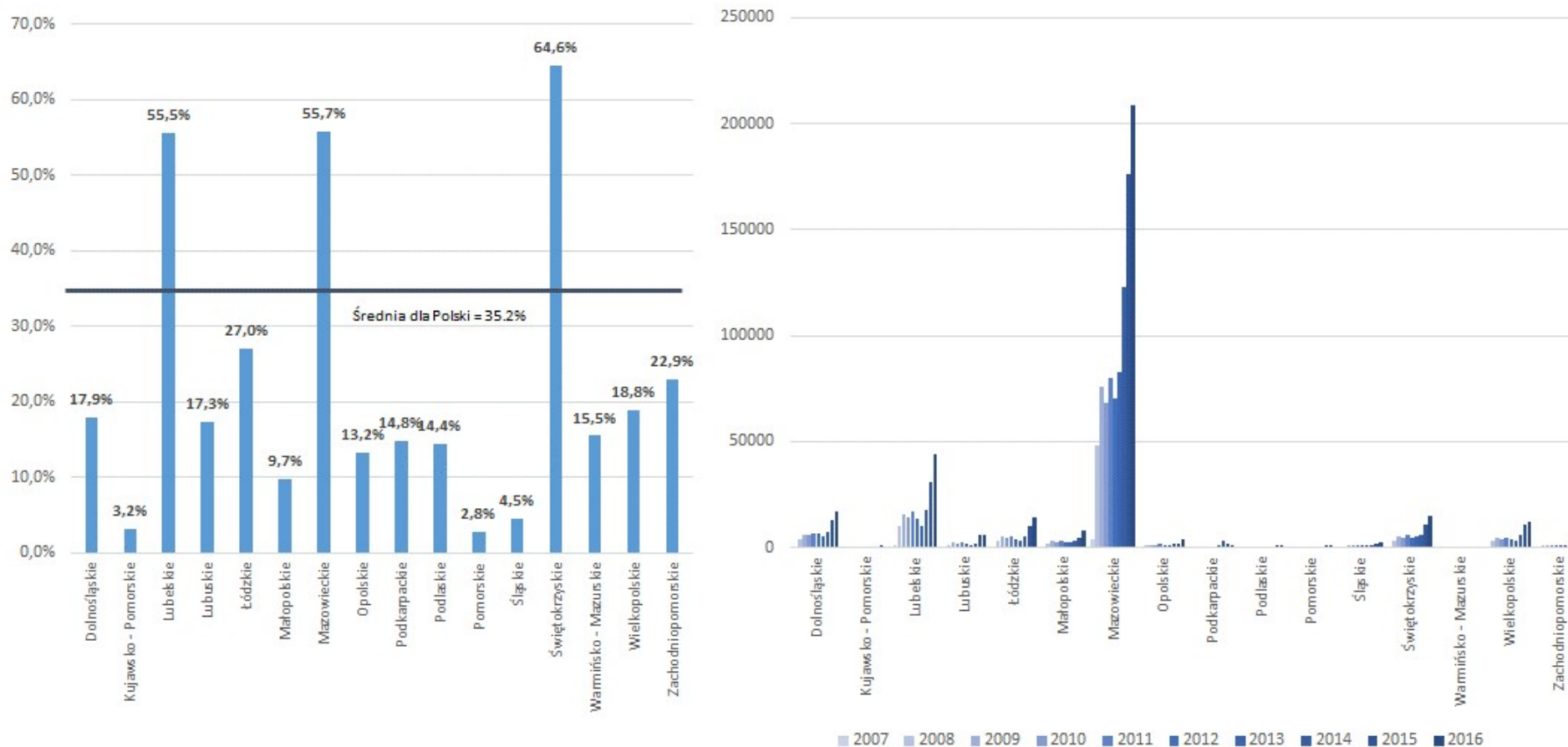

CENTRE OF
MIGRATION
RESEARCH

Źródło: Górny i Kaczmarczyk 2017.

Przypadek szczególny? Rolnictwo

Oświadczenia rejestrowane na potrzeby rolnictwa, wartości absolutne (prawy panel) i udział w całkowitej liczbie (lewy panel)

Przypadek szczególny? Rolnictwo

Wybrane średnie wskaźniki zatrudnienia w gospodarstwach rolnych w latach 2014 i 2015, badane miejscowości powiatu grójeckiego i płońskiego łącznie

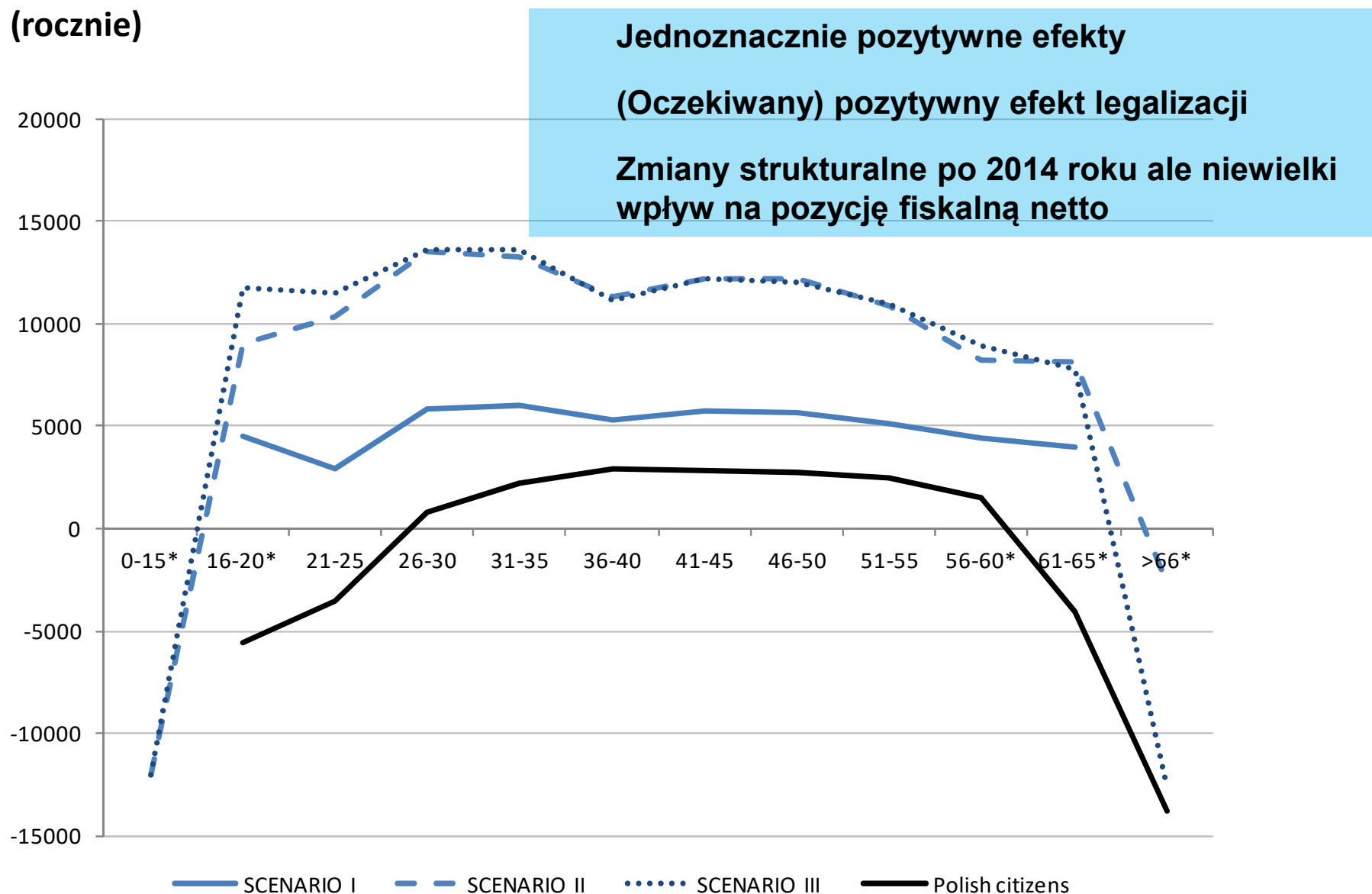
Kategorie	2014	2015
Liczba zatrudnionych ogółem	21,2	21,2
Liczba zatrudnionych cudzoziemców	17,5	17,4
Liczba zatrudnionych Ukraińców	17,3	17,4
Liczba zatrudnionych na podstawie zezwolenia na pracę	0,2	0,1
Liczba zatrudnionych na podstawie zarejestrowanego oświadczenia	12,6	14,5
Liczba zatrudnionych na podstawie oświadczenia zarejestrowanego przez innego pracodawcę	5,4	5,4
Liczba zarejestrowanych oświadczeń	26,0	26,9
Ilu cudzoziemców zamierza zatrudnić jeszcze w 2015 roku?	-	5,5
Ilu oświadczeń zamierza jeszcze zarejestrować w 2015 roku?	-	5,3

Co z tego wynika: wyzwania dla rozwoju regionalnego i polityk publicznych oraz agenda badawcza

- ☐ Migracje a wzorce rozwoju regionalnego / efekty sektorowe / ...
- ☐ Korzyści i koszty migracji: efekty krajowe / regionalne / lokalne
 - ☐ Skutki dla rynku pracy
 - ☐ Fiskalne efekty migracji
 - ☐ Integracja w wymiarze strukturalnym
 - ☐ ...
- ☐ Przyszłość?
 - ☐ Zmiany legislacyjne i ich efekty
 - ☐ Imigracja a cechy strukturalne polskiego rynku pracy
 - ☐ Model imigracji – na ile trwały?
 - ☐ Model imigracji a otoczenie społeczne
 - ☐ Wizja przyszłości Polski a imigracja

Fiskalne efekty imigracji

Pozycja fiskalna netto ukraińskich migrantów w Polsce i obywateli Polski, 2012, w PLN (rocznie)

Źródło: Jakubiak i Kaczmarczyk 2017.

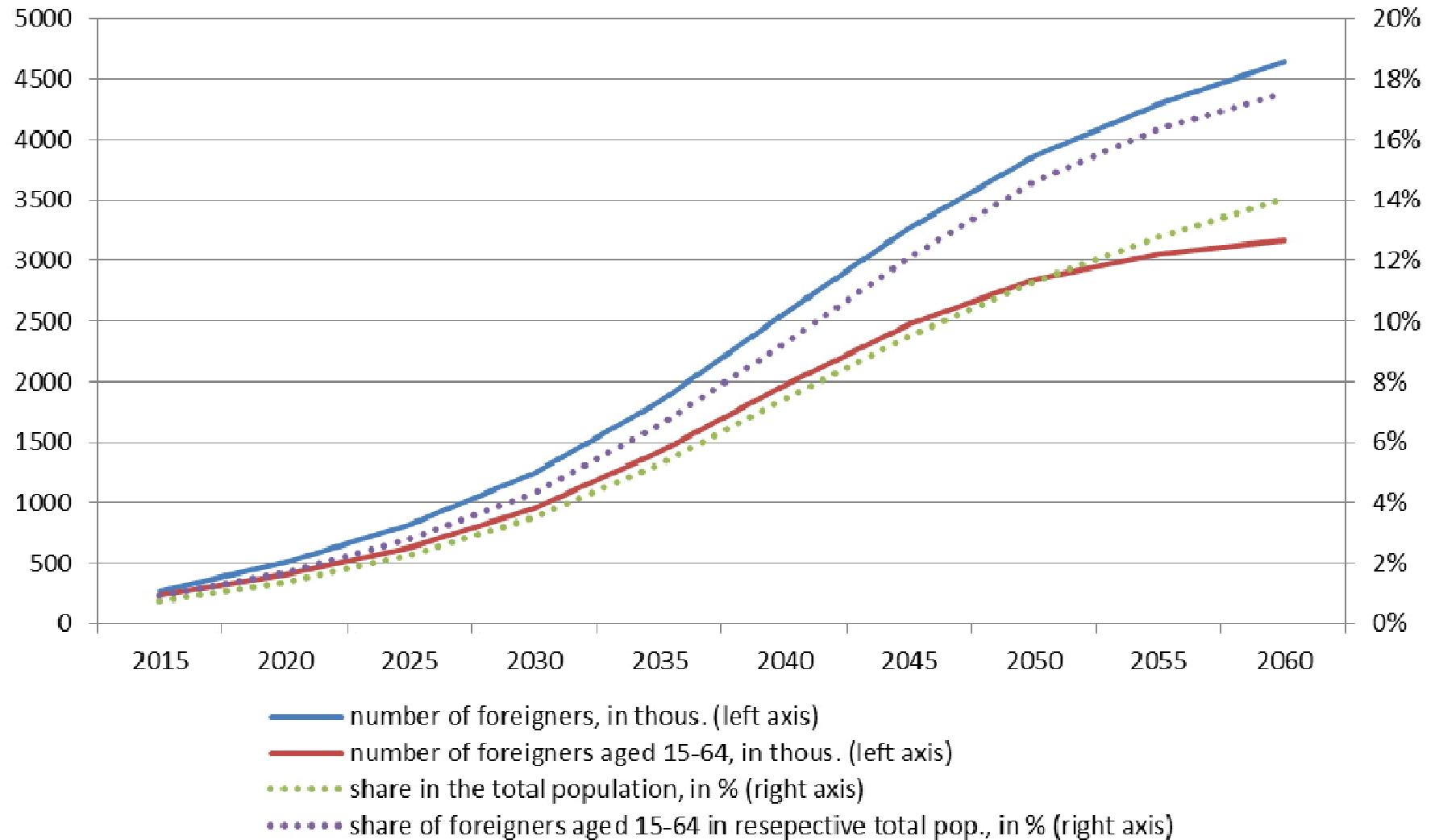
Przyszłość – zmiany legislacyjne i ich efekty?

- **Punkt wyjścia: dysfunkcyjny charakter systemu uproszczonego? konieczność implementacji dyrektywy sezonowej**
- **Proponowany system :**
 - *Zezwolenia na pracę sezonową* – 9/12 miesięcy, wyłącznie sektory sezonowe, dostępna dla obywateli wszystkich państw trzecich ale dla krajów priorytetowych (planowane: analogicznie do obecnych rozwiązań) bez potrzeby testu rynku pracy oraz możliwością wpisu do rejestru na 3 lata, decyzja w gestii starosty (a nie wojewody), w praktyce – PUP
 - Praca krótkoterminowa → *Oświadczenie o powierzenie pracy cudzoziemcowi* (rejestrowane) – 6/12 miesięcy, ma dotyczyć wyłącznie takich prac gdzie nie jest wymagane zezwolenie na pracę sezonową, ta sama grupa krajów (z opcją rozszerzenia dla określonych zawodów), wprowadzenie prawa do odmowy rejestracji (oraz zaskarżenia tej decyzji), opłata za rejestrację (30 zł)
- **Niewiadome:**
 - Tryb procedowania i ostateczny kształt regulacji
 - Moment wejścia w życie (od 1 stycznia 2018; w praktyce obecny system do końca 2018)
 - Skutki dla rynku pracy...

Przyszłość Polski a imigracja

Cudzoziemcy w Polsce, prognoza, 2015-2060

Źródło: Anacka i Janicka 2018.